

Yayınevi.

Güneş, H. (2022). Millî Kültürler; Küreselleşme, Çok Dillilik ve Çok Kültürlülük. *Kültür ve Dil*. (Eds: Güneş, M., & Güneş, H.) Eğitim Yayınevi.

Güvenç, B. (2010). *Türk kimliği*. İstanbul: Boyut Yayınları.

Hobsbawn, E. (1996). Language, Culture, and National Identity *Social Research*, Vol. 63(4), pp. 1065-1080.

Joseph, J. E. (2006). Identity and language. *Encyclopedia of Language & Linguistics* (pp.486-492).

Kapağan, E. (2021). Kültür, Tarih ve Kimlik Açısından Dilin Önemi, *Karabük Türkoloji Dergisi*, Cilt/Sayı: IV, s. 49-58.

Kara Özkan, N. (2024). Türkçe ders kitaplarında millî kimlik inşası. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 111-134.

Khorssed, A. (2019). Kazak Milli Kimliğinin Oluşum Sürecinde Dilin Rolü; 20. Yüzyılın Başlarında Kazak Milli Basımında Dil Üzerine İleri Sürülen Fikirler. *The Journal of Academic Social Science*, 81(81), 505-517.

Kösoğlu, N. (1995). Kültür/kimlik üzerine. *Türkiye Günlüğü İki Aylık Fikir ve Kültür Dergisi*, 33(1), 41-47.

Sinan, A. T. (2006). Ana Dili Eğitimi Üzerine Bazı Düşünceler. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 75-78.

Smith, A. D. (1994). Millî kimlik. (Şener, B. S., Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Uzun, G. (2022). Milli devletin oluşum sürecinde milli dilin önemi ve etkileri. *Social Sciences Studies Journal (SSSJournal)*, 4(16), 1297-1303.

Yaman, E. (2023). Milli Kimlik Oluşumunda Dilin İşlevi. <https://www.yerlidusunce.com/milli-kimlik-olusumunda-dilin-islevi>, alıntılanma: 14.12.2024

Yargül, G.; Kazak, A.; Kumbasar, E. & Kurt Hatırmaz, A. (2020). “Anadil Eğitiminin Toplumsal İşlevi Üzerine Bir İnceleme”, *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, (Issn:2630-631X) 6(38): 2192-2200.

Yıldız, S. (2007). Kimlik ve ulusal kimlik kavramlarının toplumsal niteliği. *Millî Folklor*, 74, 9-16.

ӘОЖ 373.1

ЦИФРАНДЫРУ ЖАҒДАЙЫНДА БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТІН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР НЕГІЗІНДЕ ДАМУЫ

Абилқасим С.А., Асетова Ж.Б.

Академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университеті, Қарағанды, Қазақстан

Жаһандық өзгерістер мен әлемдік трендтер мектептегі білім беру мазмұнының жылдам қарқында жаңаруын талап етеді. Сол себепті Қазақстан Республикасының білім жүйесін әлемдік білім кеңістігіне кіріктіруге бағытталған жүйе есебінде сипаттауға болады. Қазіргі жаһандану жағдайында жедел өзгеріп отырған Әлем және ақпарат легінің ұлғаюы, оның одан әрі шектеусіз өсу перспективасы адамзат жинақтаған білімді жай игерін қою нәтижесіз мақсат екендігін көрсетіп отыр. Ақпараттық-зияткерлік ресурстарды өз бетінше тауып, талдап және пайдалана білетін, идеялардың қуат көзі болатын, жедел өзгерін отыратын әлем жағдайында дамиды және өзін-өзі ашып көрсете алатын шығармашыл тұлғаны қалыптастыру басымдық болып табылады.

Шығармашылық қабілеттер оқушының жеке басының дамуының маңызды аспектілерінің бірі болып табылады. Қазақстан Республикасының Білім беру заңына сәйкес шығармашылық қабілеттерді дамыту бастауышта білім берудің басым міндеттерінің бірі болып табылады.

Білім беру процесін реттейтін Қазақстан Республикасындағы тағы бір маңызды нормативтік құжат «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта және жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» (бұдан әрі – МЖМБС) (Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығы (ҚР Оқу-ағарту министрінің 23.09.2022ж. № 406 бұйрығымен енгізілген өзгерістерімен) болып табылады. Бұл құжатта бастауыш жалпы білім берудің мақсаттары мен міндеттері, оның ішінде оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту бөлігінде

көрсетілген. Білім беру мазмұнына, оның ішінде бейнелеу өнері, музыка, технология сияқты шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал ететін пәндердің мазмұнына қойылатын талаптарды көрсетеді. Сонымен қатар, Қазақстан Республикасында оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту үшін инновациялық технологияларды пайдалана отырып, білім беру процесін ұйымдастыру бойынша бірқатар әдістемелік құжаттар мен ұсынымдар бар.

Бұл білім берудің мақсатының өзгеруін, жаттаудан гөрі сыни ойлауды, ынтымақтастықты және бейімделуді дамытуға басымдық беруді білдіреді. Икемді және жекелендірілген оқытуға баса назар аудару технологияның оқушыларға мүмкіндік беретін жаңа педагогикалық тәсілдер үшін катализатор ретіндегі рөлін көрсетеді.

Білім беру аясында инновациялық технологиялардың саны да, сапасы да өсіп келеді. Жаңа өнімдердің көптігіне қарамастан, оқушылардың шығармашылығын ынталандыру үшін инновациялық технологияларды оқу бағдарламасына тиімді біріктіру күрделі міндеттердің бірі болып табылады. Инновациялық технологиялардың қарқынды дамуы мен олардың тиімділікті арттыру әлеуетін ескере отырып, оқушылардың шығармашылығын дамыту үшін оларды қалай тиімді пайдалану керектігін анықтау ғалымдар үшін де, практиктер үшін де маңызды міндет болып табылады.

Инновациялық технологиялар бұрыннан қалыптасқан тәжірибелерге жаңа нәрсе қосу немесе проблемаларды шешудің жаңа тәсілдерін табу арқылы өзгерістер енгізуді қамтиды. Білім беру контекстінде бұл қолданыстағы қиындықтарға жаңа көзқараспен қарауды және оқыту тәжірибесін жақсартатын шешімдерді әзірлеуді білдіреді. Негізгі мысалдарға жобаға негізделген оқыту (ЖНО), аралас оқыту, білім беру технологиялары (EdTech) және жасанды интеллект (ЖИ) жатады. Бұл технологиялар шығармашылық ойлау, проблемаларды шешу, командалық жұмыс, бейімделу және төзімділік сияқты маңызды дағдыларды дамытуда маңызды рөл атқарады.

Инновациялық технологиялар педагогикалық эволюцияның өзгертуші қозғаушы күші ретінде әрекет етеді, бұл педагогтарға дәстүрлі оқыту әдістерінен асып, 21 ғасырдың сыни дағдыларын, мысалы, шығармашылықты, бейімделуді және күрделі проблемаларды шешуді белсенді түрде дамытуға мүмкіндік береді, бұл тез өзгеріп жатқан жаһандық ландшафтта оқушылардың табысы үшін қажет. Инновация «бұрыннан қалыптасқан нәрсеге жаңа нәрсе қосу арқылы өзгерістер енгізу» және «оқыту тәжірибесін жақсарту үшін шешімдер табу» ретінде анықталады. Ең бастысы, бұл технологияларды қолдану шығармашылық ойлау, проблемаларды шешу және командалық жұмыс, сондай-ақ бейімделу және төзімділік сияқты нақты дағдыларды дамытумен тікелей байланысты.

Шығармашылық – бұл жаңа идеяларды генерациялауды, жаңа шешімдерді табуды және жаңа байланыстарды қалыптастыруды қамтиды. Ол дивергентті ойлауды, білім шекарасын кеңейтуді және «идеялар мен мүмкіндіктердің маңызды ойынына» қатысуды қамтиды.

Бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық қабілеттері олардың шығармашылық ойлауын, міндеттер мен мәселелердің стандартты емес шешімдерін табу қабілетін дамыту, сондай-ақ олардың ақпаратпен жұмыс істеу, оны талдау және синтездеу қабілетін қалыптастыру болып табылады бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық қабілеттері баланың жеке басының дамуында үлкен маңызға ие және білім беру процесінің негізгі элементтерінің бірі болып табылады. Шығармашылық қабілеттер – адамның жаңашылдық, өнертапқыштық, өмірдің барлық саласында жаңа шешімдер мен шығармашылық қызмет табу қабілеті. Бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық қабілеттерін дамыту баланың жеке басын қалыптастыруға ғана емес, сонымен қатар оқуда қолайлы атмосфера құруға, оқуға деген ынтаны арттыруға, ой-өрісін кеңейтуге және әлеуметтік дағдыларды дамытуға ықпал етеді деп анықталды.

Бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық қабілеттерінің тұжырымдамасы қиял, ассоциативті ойлау, өзіндік ерекшелік, эмоционалдылық, бастамашылдық, ойлаудың икемділігі, толеранттылық, мәселелерді шеше білу және т.б. сияқты аспектілерді қамтитын көп өлшемді және көп қырлы болып табылады.

Шығармашылық қабілеттер туа біткен емес, оларды тиісті әдістер мен технологиялар арқылы дамытуға болатындығын түсіну маңызды. Жас кезінде шығармашылық қабілеттерін дамытуды бастау өте маңызды, өйткені дәл осы кезеңде тұлғаның одан әрі дамуына негіз қалыптасады.

Шығармашылықтың дамуына ықпал ететін негізгі элементтердің бірі-ойлау еркіндігі мен тәуелсіздігі. Балаға тәжірибе жасауға, зерттеуге, ашуға және жаңасын ойлап табуға мүмкіндік беру керек. Бұл қиял мен интуицияны дамытуға, есте сақтау қабілетін және абстрактілі ойлау қабілетін жақсартуға көмектеседі.

Бастауыш сынып оқушыларында бұл қасиеттер ойын әрекетінде, құрдастарымен қарым-қатынаста, сурет салуда, құрылыста және т.б. алайда, бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық қабілеттерін дамыту үшін зияткерлік қана емес, сонымен қатар эмоционалды-жеке

және әлеуметтік құзыреттіліктерді дамытуға көмектесетін білім беру процесінде инновациялық технологияларды қолдану қажет.

Интерактивті тақталар (ИТ) оқушылардың белсенділігі мен қызығушылығын айтарлықтай арттырады, сауаттылықты жақсартуға және сабақтарды динамикалық және қызықты етуге ықпал етеді. Олардың әмбебаптығы, интернетке қол жеткізуді, білім беру бағдарламалық жасақтамасын және мультимедиялық мазмұнды біріктіруі, оқушылар арасында және оқушылар мен мұғалімдер арасында белсенді және өзара әрекеттесуге мүмкіндік береді. ИТ қуатты бірлескен кеңістік ретінде қызмет етеді, ми шабуылын, идеяларды бөлісуді, эскиз жасауды және нақты уақытта кері байланыс беруді жеңілдетеді. Бұл интерактивті мүмкіндік мұғалімдерге өз оқыту дизайнында шығармашылық және ынталы болуға мүмкіндік береді.

Білім беру қосымшалары интерактивті мазмұн арқылы оқушылардың белсенділігін арттырады, жекелендірілген оқыту тәжірибесіне және белсенді қатысуға мүмкіндік береді. Жасанды интеллект (ЖИ) құралдары, әлі де дамып келе жатқанымен, білім берудің әртүрлі аспектілерін, мысалы, бағалау мен плагиатты анықтау сияқты тапсырмаларды автоматтандырудан бастап, жеке оқу жолдарын ұсынуға дейін өзгерте бастады. ЖИ-мен жұмыс істейтін қосымшалар шығармашылықты дамытуда ерекше тиімді: StoryBee әңгіме құруды жеңілдетеді, Whimsy балалардың суреттерін кітаптарға айналдырады, Genie сурет салуға және әңгіме құрастыруға көмектеседі, CF Spark Art мәтіндік сипаттамалардан кескіндер жасайды, ал SmartDreams балалардың идеяларын ұйқы алдындағы әңгімелерге айналдырады. Бұл құралдар күрделі шығармашылық процестерді жеңілдетеді, жедел кері байланыс береді және баланың жеке қызығушылықтарына бейімделеді, осылайша шығармашылық өрнекке кедергілерді төмендетеді. Osmo сияқты басқа қосымшалар физикалық сурет салуды цифрлық өзара әрекеттесумен біріктіреді, суреттерді «тірілтеді», ал Quick Draw интерактивті ойындар арқылы жылдам сурет салуды ынталандырады және есте сақтау қабілетін жақсартады. Canva және Pixlr сияқты дизайнға бағытталған қосымшалар плакаттар, логотиптер жасау және кескіндерді өңдеу үшін тапсырмалар ұсынып, визуалды шығармашылық пен цифрлық дизайн дағдыларын дамытады.

Виртуалды шындық (VR) және толықтырылған шындық (AR) технологиялары оқушылардың күрделі ұғымдарды қабылдауын және түсінуін айтарлықтай арттыратын, зерттеуге негізделген оқытуды қалыптастыратын иммерсивті оқыту тәжірибесін ұсынады. Бұл технологиялар оқушыларға тарихи орындарға немесе алыс жерлерге виртуалды саяхат жасауға, 3D модельдерді (мысалы, адам денесі, галактикалар) зерттеуге және сыныптан шықпай-ақ интерактивті эксперименттер жүргізуге мүмкіндік береді. CoSpaces Edu және Hatch Kids сияқты құралдар оқушыларға блокқа негізделген кодтау арқылы өздерінің VR/AR мазмұнын, 3D көріністерін, анимацияларын және интерактивті элементтерін жасауға мүмкіндік береді. Бұл процесс сыни ойлауды, ынтымақтастықты және шығармашылық проблемаларды шешуді қалыптастырады. Сонымен қатар, Quiver Masks сияқты қосымшалар дәстүрлі бояу беттерін интерактивті 3D маскаларға айналдырып, физикалық және цифрлық шығармашылықты ерекше түрде біріктіреді.

Scratch және Kodable сияқты кодтау платформалары ойынға негізделген қызықты ойындар арқылы негізгі бағдарламалау ұғымдарын енгізеді, бұл балаларға қарапайым анимациялардан күрделі интерактивті ойындарға дейін өз идеяларын шығармашылықпен іске асыруға мүмкіндік береді. Бұл платформалар көбінесе визуалды, блокқа негізделген кодтау интерфейстерін қолданады, алгоритмдерді қалыптастыру процесін жеңілдетеді және бағдарламалауды жас балаларға күрделі синтаксисті қажет етпей қолжетімді етеді. Кодтаумен айналысу проблемаларды шешу, есептеу ойлауы сияқты маңызды дағдыларды қалыптастырады және оқушыларға технологияны пассивті тұтынушылар емес, белсенді жасаушылар болуға мүмкіндік береді. Мысалы, Kodable оның ойынға негізделген тәсілі шығармашылық пен проблемаларды шешу дағдыларын қалай дамытатынын, оқушыларды өз ойындарын жасауға және STEM ұғымдарын зерттеуге кодтау білімдерін қолдануға ынталандыратынын атап өтеді.

Инновациялық технологиялардың алуан түрлілігі, педагогикалық мақсаттылықпен енгізілгенде, шығармашылыққа көп режимді тәсілді қамтамасыз етеді, бұл оқушыларға әртүрлі цифрлық орталарда (визуалды, дыбыстық, интерактивті, баяндау, алгоритмдік) идеяларды білдіруге мүмкіндік береді, осылайша оқытудың әртүрлі стильдерін қанағаттандырады және шығармашылық дағдылардың кең спектрін қалыптастырады.

Берілген мысалдар цифрлық құралдардың кең ауқымын көрсетеді. Бұл құралдар шығармашылық өрнектің әртүрлі түрлерін қолдайды: визуалды өнер және дизайн (Canva, Pixlr, Osmo, CF Spark Art, TinkerCAD), әңгімелеу және баяндауды құру (StoryBee, Whimsy, Genie, SmartDreams, Wonderscope), 3D дизайн және виртуалды әлем құру (TinkerCAD, CoSpaces Edu, Hatch Kids, Minecraft) және алгоритмдік/интерактивті жасау (Scratch, Kodable).

Цифрландыру дәуірінде бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық қабілеттерін инновациялық технологиялар негізінде дамыту білім берудің өзекті және маңызды міндеті болып табылады. Цифрландыру білім беру процесін өзгертеді, оқытуды икемді, жекелендірілген және нәтижеге бағытталған етеді. Шығармашылық, тек өнерге ғана қатысты емес, сонымен қатар сыни ойлау, проблемаларды шешу және бейімделу сияқты 21 ғасырдың негізгі дағдыларын қалыптастыру үшін өте маңызды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. «Білім туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319-III Заңы (2024 жылдың 1 сәуіріндегі өзгерістермен толықтыруларымен.).
2. «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта және жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» (бұдан әрі – МЖМБС) (Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығы (ҚР Оқу-ағарту министрінің 23.09.2022ж. № 406 бұйрығымен енгізілген өзгерістерімен).
3. Esquivias B. B. Invención, traza y proyecto. El proceso arquitectónico en las Obras Reales de la Casa de Austria //Artigrama: Revista del Departamento de Historia del Arte de la Universidad de Zaragoza. – 2016. – №. 31. – С. 279-306.
4. Nepstad D. C. et al. The effects of partial throughfall exclusion on canopy processes, aboveground production, and biogeochemistry of an Amazon forest //Journal of Geophysical Research: Atmospheres. – 2002. – Т. 107. – №. D20. – С. LBA 53-1-LBA 53-18.
5. Торранс П. Тест творческого мышления //Ильин ЕП Психология творчества, креативности, одарённости. М. – 2013. – С. 63.
6. Кудусова Э. Н. Вариативность в структуре творческого мышления //Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія. – 2013. – № 38 (2). – С.43-50.
7. Borankulov E. K. Эффективные пути развития креативности у личности //Bulletin of LN Gumilyov Eurasian National University. Pedagogy. Psychology. Sociology series. – 2023. – Т. 143. – №. 2. – С. 37-43.
8. Смагулов Е. Ж., Джакупова А. Н. Білім алушылардың оқу үдерісін ұйымдастыруда ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың орны //The IX International Science Conference «Integration of scientific bases into practice», April 13–14, 2021, Osaka, Japan. 107 p. – 2021. – С. 63.
9. Каплан Б. С., Жумагулова К. А. Білім беру үдерісіндегі оқытудың инновациялық әдістері //Publisher.agency: Proceedings of the 1 st International Scientific Conference «Research Reviews» (December 26-27, 2022). Prague, Czech republic, 2022. 237p. – Tomas Bata University in Zlín, 2022. – С. 127.

ӘОЖ 371.3

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ШЕТ ТІЛДІК КОММУНИКАТИВТІК ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДА ЦИФРЛЫҚ КОНТЕНТТІҢ ТИІМДІЛІГІ

Абитаева А.Б., Мухаметжанова А.О.

Академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университеті, Қарағанды, Қазақстан

Бастауыш білім беру мазмұны жаңартылған мемлекеттік стандарттар мен оқу бағдарламаларына сәйкес, оқушылардың тілдік құзыреттілігін ерте кезеңнен дамытуға бағыттала отыр. Білім беруді дамытудың қазіргі кезеңі цифрлық экономика мен цифрлық қоғамға көшудің жаһандық үдерістерінен туындаған цифрландыру үдерісімен сипатталады. Global Education Futures «Күрделі қоғам үшін білім беру» баяндамасына сәйкес білім беруді цифрландыру «біздің болашағымызды айқындайтын мегатренд» болып табылады [1]. Осы орайда, мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың 2023 жылдың 1 қыркүйекте «Әділетті Қазақстанның экономикалық бағдары» атты Қазақстан халқына Жолдауы. Аталмыш Жолдауда: «Менің цифрландыру ісіне және инновацияны енгізу мәселесіне баса мән беретінімді баршаныз білесіздер. Біздің маңызды стратегиялық міндетіміз – Қазақстанды IT мемлекетке айналдыру. Цифрландыру ісінде нақты жетістіктеріміз де жоқ емес. Үкімет жасанды